

Fridtjof Diesen:

Så stort et kall -

- Richard Wagners liv og verk -

(FRAMHOLD)

DEN UNGE RICHARD WAGNER

Richard Wilhelm Wagner er født den 22. mai 1813 i Leipzig. Richard var bare et halvt år da han mistet sin far den 23. november. Friedrich Wagner fikk tyfus og gikk hurtig bort. Men takket være familievennen Ludwig Geyer fikk Richard vokse opp i et skjeddent godt kunstnermiljø. Den 28. august 1814 giftet Geyer seg med fru Johanne Wagner. La oss nå beskjefte våre tanker med ham først. Komponisten Carl M. Weber ble således snart klar over hvilket talent Geyer var. Han var meget allsidig. Han sang tenor i mange av von Webers operaer, han var en dyktig skuespiller, han var forfatter og han var en ganske begavet maler. Geyer fikk megen glede av Wagners barn. Flere ble kjente kunstnerinner og den eldste broren, Albert, studerte medisin, men ofret seg senere for kunsten.

Den elste datteren, Rosalie, ble videregående kjent som skuespillerinne.

Richard Wagner fikk også denne allsidige bredde i sitt virke. Således ble Geyer sin stedsønnns åndelige far. — Geyer var som vi forstår meget samvittighetsfull og pliktoppfyllende i sitt kunstneriske virke, men han likte seg også godt i fest og munter lag blandt venner og beundrere. Mange av tidens ledende menn og kvinner møttes hos ham og drøftet aktuelle saker, kunst og politikk de oppførte da også skuespil, deklamerte og musiserte.

Richards skropelige helse i de første barneårene ga grunn til engstelse, men morens omsorgsfulle pleie hjalp ham over vanskene og han vokste etterhvert opp til å bli en sund og livlig krabat. Han vokste opp i en trygg og harmonisk heim og mottok han her rike inntrykk. Han beundret sin stedfar og merket slett ikke at han kunne ha sine tunge stunder inne i mellom.

LUDWIG GEYER fikk et engasjement ved teatret i Dresden og familien flyttet dit. — I sin fritid var Geyer en flittig portrettmaler. Han fikk mange bestillinger fra fyrster, kunstnere og vellydere og ble en velhavende mann. Over Geyers store skrivebord var det plassert et stort og skjont maleri av hans hustru og takket være dette kunne ettertiden danne seg en oppfatning av hvorledes Richard Wagners mor så ut.

VESLE Richard følte det som noe av en åpenbaring når han en

eller annen gang tråtte inn i stedfarens store og lyse arbeidsrom. Han måtte ikke stille noe spørsmål, ikke forstyrre ham, man bare se. I barnesinnnet tenkte han nok at Geyer ganske sikkert måtte være ikke så lite av en trollmann! — Disse besøkene var noe av guttens første møte med kunstens verden. Han måtte straks til med papir og blyant. Geyer gledet seg over dette og ga ham litt undervisning, men det skremte ham bort. Men det var som sagt mere merkelig med denne stedfaren. Han bar tittelen kongelig hofskuespiller og opptrådte ofte på teatret.

RICHARD var en gløgg og oppvakt liten kar.

Allerede i fem års alderen fikk han bli med i teatret. Det var en stor opplevelse for ham! Her undret han seg over at stedfaren alltid forvandlet seg. En gang var han ridder i en strålende sølvskinnende rustning, en annen gang spilte han konge, en tredje aften var han en kavalier i en sirlig drakt, fløyelsbukse og jakke, hvite strømper og blanke spennesko. Richard fikk sitt eget dukketeater. Snart ble det også for lite virkefelt. De spilte amatørteater heime og her fikk Richard være med. Han greide sine roller godt og familien var vel noyde med ham. Men så en aften kom Geyer heim med en stor nyhet: Teatret hans manglet en liten skuespiller i en liten engel-rolle. Så fikk han opptrø i en beskjeden rolle så godt at sjølveste kongen av Sachsen skjenket ham en stor sukkerkringle til takk og anerkjennelse! — I sin store sjølbioografi „Mitt live skrev Richard Wagner at dette var noen av hans lyseste erindringer fra barndommen. — Allikevel var det lite som tydet på at Richard Wagner skulle bli noe vidunderbarn i likhet med Wolfgang Amadeus Mozart eller Frantz Liszt. Men evnene, talentene, egenskapene lå latente og modne etterhvert. Hans karakters mangfoldighet i lek og spill, i pliktfølelse og ansvarskjensle, hans forhold til foreldre og søsken kom

sterkt til syne etter hvert. I sitt samvær med sine kamerater ville han gjerne ta lederplassen og han var ofte en stor vågehals. Han manglet ikke mot og hans enestående vitalitet holdt seg opp i gjennom årene.

Richards kjærlighet til dyrene er et kapittel for seg sjøl. Han har i

sine bøker viet dem mange siders oppmerksomhet. Her skal det bare trekkes fram en historie som er karakteristisk for hans holdning. Richard var vel omkring seks år dengang. Geyer hadde tatt ham med seg til Eisleben, Luther-byen. Etter

kjøreturen ga Richard sukker til hestene, takket del og kysset dem for vel utført arbeid. Hans hjerte krympet seg av sorg og smerte når noen våget å plage eller pine dyr i hans nærhet. Han var ikke nådig mot slike syndere. Kjærligheten til dyrene har han så ofte sunget inn i sine verker fra ungdomsverket »Die Feene» og til sitt siste verk »Parsifal». Sjøl under de vanskeligste år hadde han en hund og de hadde en meget god herre i ham. Et av hans fyndige ordtak var: »Den som ikke er glad i dyrene er et dårlig menneske sjøl om det har aldri så mange gode egenskaper ellers.» —

GEYER syntes Richard kunne ha godt av et landopphold for han begynte på skolen. Han sendte ham til sin gode venn, pastor Wetzel i Possendorf ved Dresden. Her lærte gutten lese- og skrivekunsten. Den velmenende pastoren forsto snart å gjøre livet rikt i den vakre naturen og alt som utfoldet seg på en lundsens gård. — Etter en dag med lek og alvor i frisk luft og sommersol samlet prestegårdens folk seg ofte i en sal hvor pastoren leste høyt av mange bøker, bl.a. en om Wolfgang A. Mozart som vakte Richards særlige oppmerksomhet: Og så var det verdenshistorie da. —

DEN gang raste den gresk-tyrkiske krig som truet med å utsette hele det greske folk. Grekerne kjempet seigt, tungt og tappert. Nyhetsformidlingen var meget sen, men opplyste mennesker fulgte godt med og kunne danne seg et noenlunde begrep om hva som gikk for seg ved fronterne. Det var vel ingen tvil om hvor sympatien var i denne ulykksalige krigen. Dette bidro sikkert til at Richard for alltid ble så begeistret for Hellas og det som skjedde i den greske gullalder. —

MEN midt i denne lykkelige tiden kom et tungt budskap fra familien i Dresden. Geyer var plutselig blitt syk og Richard reiste tilbake så hurtig som det var mulig. — For å trøste den syke gikk Richard av og til fram til flygelet og spilte for stedfaren. Geyer anstrengte seg for å høre. Det var et lite utdrag fra von Webers kjente opera »Jegerbruden» Geyer skal da ha sagt at Richard kanskje hadde et talent for musikk? —

Neste morgen (1. oktober 1821) døde Geyer. Moren bragte den siste hilsen og så til den yngste sønnen at stedfaren ville ha gjort noe stort av ham. —

RICHARD var nå 8 år gammel. Og dermed ble det skole for alvor. En kort tid var han hos gullsmed Julius Geyer i Eisleben, senere ble det Kors-skolen i Dresden. Først viste han jevn flid, men senere kom særinteressene klart fram. Det gikk med ham som så mange i familien Wagner. Han gripes av litteraturens store menn. Goethe, Schiller og ikke minst William Shakespeare. Han satset på å lære engelsk for å lese verkene hans på originalspråket. Men han syslet meget med gresk, latin, mytologi, historie og litteratur. Alle ble hans yndlingsfag. Han skrev små tragedier og leste dem opp for søstrene, men de viste liten forståelse og til og til seg å le av ham. Da ble han sint og lovet at han aldri skulle skrive en eneste linje for et så utaknemmelig publikum. Til alt hell for ettertiden ble det aldri noe av denne trusselen. — Men skolen ga ham snart oppreisning. Richard vant første premie for en sørgesang over en avdød kamerat og diktet kom i avisen. —

VAREN 1827 fikk søstrene, Rosalia, et teaterengasjement i Praha. Hun tok med seg moren og yngste gutten fikk bo hos en skolekamerat og skjøtte seg sjøl så godt han kunne. Richard som var bortskjemt og vant til å bli degget med av mor og søsken. Det gikk tilbake med skolearbeidet hans. Han planla en tur til Praha og sommeren 1827 dro han på fot-tur sammen med en venn. Det ble et strålende sommerventyr for dem. Blikket festet seg ved de mektige fjell med glitrende snø i solskinet. De hørte munter bjelleklang hvis toner vugget seg inn i de mørke skogenes skremmende stilhet. Grønnkledde lier med smale vegger og stier førte dem til landsbyene hvor de kunne søke ly og hvile for uvær og nattekulden. — Guttene så ørnene i deres majestetiske flukt, de gledet seg over fossene som lot dem få inntrykk av hvor små menneskene var i naturens mektige friluftsteater. Folk et i Böhmen kledte seg ofte i landets vakre nasjonaldrakter, de var vennlige og hjelpsomme mot guttene og det manglet aldri verken mat eller drikke der de for fram. — Så en dag var de fremme i den vakre byen ved Moldau som lik et sølvbånd snodde seg gjennom landet og som kom langt fra oppe i fjellene. Det ble stor glede ved gjensynet og mange trivelige dager i Praha. Skolen ble den rene ork for ham. Bare tankene var nok for han var ikke det minste skoleglad mere.

ROSALIA reiste til Hamburg og moren og Richard dro heim til Leipzig hvor Richard begynte på Nikolai-skolen. Her ble det også så som så med skoleleven. Han leste historie, men bare dette faget førte aldri fram til studentereksamen. Når de trette leksene var unna gjort kom en hel haug med historiebøker fram på bordet. Sagn, sagaer, eventyr og store begivenheter griper hans unge sjel og skjerper lesehungeren. Det blir et bredt felt og aften etter aften leser han så øynene svir. Talglysene blaffer, men gutten merker intet. Fagre visjoner, eventyrlig spenning, strålende glans fra forndagens bragder stiger fram for

hans indre. De greske, germaniske og nordiske gude- og heltesagn fanger ham helt inn i sin tryllekreft. —

HAN leste om grekernes gudetrot, deres seder og skikker. Han gripes av det greske folkets vegmod høyden av datidens kulturliv og hvordan den ådes og går over til forfall og fornedrelsen tider under romerrikets herreløse. Han følger navngjette statsmenn, kloke tenkere, geniale kunstnere, fribårne menn og trelle, helter og skurke. Athens visdom måtte gi tapt for det harde, tapre Sparta. Ved stille ettertanke ser han alt sammen for seg, alt det som engang under himmelens brennende sol over Middelhavet og ved Hellas's fagre blåvioletten kyster, heltene var nok store, vakre, tapre og dristige, men de hadde sine mange svakheter og. Det var ikke alltid at hjertelaget er stort og ubarmhjertigheten er vel heller ikke noe å heve til skyene. I den germaniske og nordiske mytologi er egenskapene meget tydeligere. Mennene kan nok være modige og dristigere, men det finnes nok ærlighet, ridderlighet og troskap også. Finnes det onde egenskaper så ligger de klare opp i dagen. —

RICHARD leser om Siegfried som dreper dragen. Og om Wotan som drar til slag på sin åttefotede hest Sleipner. Han kaster sitt sverd over himmelhvelvingen. Kampsignalene gjaller. Det bruser i luften av vingede valkyrier. De ildner, lokker og kaller Walhalls stridbare menn til kamp og død. Tor slår med sin hammer. Lyn og torden. All trolldag og onde vetter flykter redselssagne bort. Lokkes og Tyrs ondskap skal hevnes. Den lye, milde og gode Balder dør ikke forgjeves.

HØYT oppe i skyene skimtes gudenes herlige bolig Walhall og her møtes alle de som faller i kamp. Der tror de seg trygge, men nå henger allerede trusselen over hodene på dem. Walhall og jorden går sin sikre undergang i møte. Himmel og jord er dømt til å forsvinne, havet går den samme vei. Verdens ondskap er blitt for

stor. Nornene som spinner skjebnens tråd klipper den over. Gnistene fra Siegfrieds bål ved Rhinen tenner verdensasken Yggdrasil og dermed brenner Walhalls borg. — Men snart kommer det en ny jord og himmel hvor gudene og menneskene skal føre en lys og lykkelig tilværelse i evig fred og glede. —

Han leser videre om ridder Tannhäuser og den hellige Elisabeth, om gralsridderne Parsifal og Lohengrin, om Kong Heinrich og hertuginnen Elsa av Brabant. — Historien lærer ham om krig og fred, om personligheter og gjerninger. Han får antipati og sympati og lærer etterhvert å vurdere stoffet.

(Famhald)